

**ULUSLARARASI HÂCE MUHAMMED LUTFÎ
(ALVARLI EFE)
SEMPOZYUMU
(25-26 NİSAN 2013, ERZURUM)
BİLDİRİLER**

**EDİTÖR
PROF.DR. CENGİZ GÜNDOĞDU**

**EDİTÖR YARDIMCILARI
ARŞ.GÖR. MUAMMER CENGİZ
ARŞ.GÖR. OSMAN NURİ KARADAYI**

ERZURUM - 2013

© 2013 Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü

Bu eserin tüm yayın hakları, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne aittir.
Yayıncının yazılı izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve
elektronik ortama taşınmaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim ve hukuk açısından sorumluluğu
yazarlarına aittir.

ESER ADI : **ULUSLARARASI HÂCE MUHAMMED LUTFİ
(ALVARLI EFE) SEMPOZYUMU**

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI NO : 1030
TAKIM NO: 978-975-442-503-1
ISBN NO : 978-975-442-504-8

Kapak & Dizayn : Muhammet S.KARACA

Baskı : Zafer Ofset
Yenikapı Caddesi No.1
25100 Yakutiye / ERZURUM
Tlf: 0442 234 22 85 - Fax: 0442 235 95 52

Bağ-ı Muhabbette Bir Merd-i Hudâ: Hâce Muhammed Lutfî Hazretleri

*Prof.Dr. Ramazan Muslu
İstanbul Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi*

Giriş

Hâce Muhammed Lutfi hazretlerinin (1868-1956) divanında bizimle paylaştığı duygu ve düşüncelerinden hareketle onun muhabbet ehli bir Allah adamı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle tebliğimin başlığında onu tavsif

ederken "Bağ-ı Muhabbette bir Merd-i Hudâ" ifadesini kullandım. Onu muhabbet bahçesinde ayırım yapmaksızın herkese güller dağıtan bir Allah dostu, vakur ama bir o kadar da şefkatli ve Allah aşığı bir insan olarak tahayyül ettim. Bu nederle onun bu konudaki düşüncelerini, muhabbetle ilgili bazı dizeleri çerçevesinde sizlere ifade etmeye çalışacağım. Ancak onun muhabbetle ilgili düşüncelerine geçmeden önce tasavvufi anlayışını yansıtan bir dörtlüğünü sizlerle paylaşmak istiyorum.

Hâce Muhammed Lutfi hazretlerine göre tasavvuf, sâf bir gönülle Allah'a yönelmek ve O'nun emirlerini her daim yerine getirmektir. Yoksa tasavvuf sadece kavramlar ile öğrenmek, bazı lafız ve ibareleri beğenmekten ibaret değildir:

*Tasavvuf sâf-ı dilden hazret-i Allah'a dönmektir
Tasavvuf istilâhâtı ile sanma öğrenmektir
Tasavvuf emr-i billah ile dâim olmak elbettir
Yalnız sanma elfâz u ibârât beğenmektir (Lutfi: 146)*

Hâce Muhammed Lutfi Hazretleri, Hulâsatü'l-hakâyık'ta tövbe, sabır, zikir ve rıza gibi pek çok tasavvufi kavramı kendi üslubu ile nazmen ifade etmektedir. "Muhabbet" de onun üzerinde durduğu kavramlardan biridir. Bilindiği gibi muhabbet meyletmek, sevmek ve dostluk etmek anlamlarına gelmektedir. Kalbin mahbûba kavuşma arzusuyla yanması ve bu arzuyla yok olması demektir. Nitekim kalbin Allah'a meyletmesi, O'nu sevmesi makamların en yücesi olarak kabul edilir.

Muhabbete giden yolda tövbe, sabır ve zühd gibi kavramlar vardır. Muhammed Lutfi hazretleri de insanları önce tövbeye çağırır ve kendisi gibi tövbe kapısından içeri girmelerini ister:

*Lutfi gibi gel sen de bâb-ı tevbeye bir gir
Ubrâda olan dâr u diyârdan haberin yok (Lutfi: 310)*

O bu tavsiyeyi özellikle oruç, namaz, zekât ve hac gibi ibadetlerde eksikliği bulunanlara yapar ve onları nebevî bir üslupla şu şekilde uyarmaktan da geri durmaz:

*Ey savm u salât târiki, nârdan haberin yok
Yanın yere yüzün yara, dârdan haberin yok
Hac ile zekât emr-i Hudâ demedin sen
Her dürlü azâb ü ikâb ü nârdan haberin yok (Lutfi: 310)*

Hâce Muhammed Lutfi hazretleri, belalara sabretmek ve Rahman'ın hânesi olan gönlü incitmek gerektiği hususlarını birlikte hatırlatır:

*Hazer kul kırma kalbin kimsenin cânını incitme
Esîr-i gurbet-i nâlân olan insânı incitme
Tarîk-i aşkda bî-çâre-yi hicrânı incitme
Sabır kul her belâyâ hâne-yi Rahmân'ı incitme*

*Elin çek meyl-i dünyâdan eğer âşık isen yâre
Muhabbet cânını nûş et, asıl Mansûr gibi dâre
Misâfîrsin felek bâğında kendin salma efkâre
Düşersin bir belâyâ sabrı kul Mevlâ verir çâre (Lutfî: 474)*

Hâce Muhammed Lutfî hazretleri, anne babaya merhamet ve onlara yumuşak huyluluk (hilm) ve sabır ile hizmet etmenin çok büyük bir devlet olduğunu şöyle ifade eder:

*Peder ü mâderen eyle merhamet
Hilm ü sabır güzel bir büyük devlet (Lutfî: 530)*

O tövbe, sabır ve zühd ile yola devam eden kimseyi -böylece belli bir hazırlık devresini geçtikten sonra- muhabbet bahçesine davet edip hakiki muhabbetin Allah'a muhabbet olduğunu vurgular ve bunu isteyenlerin halini de şu şekilde dile getirir:

*Hubb-i Rahmân isteyenler dürr ü mercân istemez
Derdini dermân bilenler derde dermân istemez (Lutfî: 281)*
Ona göre muhabbet bir Süleyman, taht ise gönüldür:

*Muhabbet bir Süleyman'dır gönül tabt-ı revân olmuş
Muhabbet Mısır-ı Ken'ândır gönül Yûsuf cıvân olmuş (Lutfî: 299)*

Hâce Muhammed Lutfî hazretleri muhabbet denizinde dalgıç (gavvâs) olanların eşyanın renkli cümbüşüne aldanmayacaklarını, aynı şekilde kalbinde muhabbet feyzi bulanların da mâsivâyâ ilgi duymayacaklarını söyler:

*Babr-i muhabbette gavvâs olanlar
Elvân-ı eşyâyâ nazardâr olmaz
Feyz-i muhabbeti kalpte bulanlar
Aslâ mâsivâdan haberdâr olmaz (Lutfî: 266)*

Ona göre can verilmezse Allah sevgisi kalbe dolmaz, Hüdâ kuşu gönül bahçesine konmaz, masiva gülleri kalpte solmaz ve yâre ulaşmaz:

*Hubb-i Hüdâ metn-i dile dolmasa
Mürg-i Hüdâ bâğ-ı dile konmasa
Mâsivâ gülleri kalpte solmasa
Cânın vermeyince yâr şikâr olmaz (Lutfî: 274)*

Hâce Muhammed Lutfî hazretleri muhabbet meydanında devran eden, dostluk denizinden ummana ulaşan ve muhabbetten vahdete yolculuk eden erler olduğuna da dikkat çeker:

*Meydân-ı muhabbette
Devrâne gelir erler
Deryâ-yı meveddette
Ummâne gelir erler (Lutfî: 190)*

Ona göre yeryüzünden gökyüzüne kadar muhabbet neyi üflenir. Muhabbet yayı da crenler eliyle çekilir. Muhabbet kadehi, Cenâb-ı Hakk'ın tâ ezelde gönle bahşettiği ihsandır. Elest badesini içen manevî sarhoşlar vardır:

*Arşdan urulur ferşe kadar nây-i muhabbet
Erenler eliyle çekilir yây-ı muhabbet
Bahşîş-i ezeldir dile mînâ-yı muhabbet
Bâde-i elest-keşlere mestânelelerin var (Lutfî: 191)*

Muhammed Lutfî hazretleri muhabbetin bir gereği olarak zikre, özellikle de fırsat elde iken tevhid zikrine devam edilmesini tavsiye eder. Hakk'ı zikredeninin hem dünya ve hem de âhiret saadetini elde edeceğini; kalp ve gönül temizliğinin "Allah, Allah" zikri ile olacağını ve Allah yoluna baş koymadan Hak'dan inâyet gelmeyeceğini şöyle hatırlar:

*Tevhîde bıyurun bugün
Yarın kopar kıyametler
Zikredin Hakk'ın gün be gün
Kesbeyleyin saâdetler*

*Allah Allah dâim deyin
Derînu zikr ile yıyın
Allah yoluna baş koyun
Olsun Hak'dan inâyetler (Lutfî: 227)*

Hâce Muhammed Lutfî hazretleri başka dizelerinde de zikre teşvik eder. Ona göre tevhid halkasına gelen, tevhidin lezzetini bulur. Gönülden zikretmenin yolu tövbenin bir ileri derecesi olan Hakk'a "inâbe" etmekten geçer:

*Halka-i tevhide gelin
Lezzet-i tevhide bulun
Cân u dilden zâkir olun
Hakk'a edüb inâbetler*

Muhabbet ile zikir arasındaki ilişkiye de dikkat çeken Muhammed Lutfî hazretleri Hakk'ı seven kimsenin ancak "zâkir" olabileceğini ve bu şekilde hidayet yoluna erebileceğini ifade ettikten sonra, netice itibarıyla böyle bir kimsenin Hz. Peygamber'den (s.a.s.) feyiz alacağını ve böylece onun şefaatine nail olacağını söyler. Ayrıca zikreden zâkirleri hem nebilerin hem de velilerin sevdiğini ve eşkiyanın zikirle ıslah olduğunu ya da olacağını vurgular:

*Hakk'ı seven zâkir olur
Râh-i hidâyeti bulur
Feyz-i Muhammed'i alır
Eder elbet şefaathler*

*Zâkirleri enbiyâlar
Severler hem evliyâlar
Islâh olur eşkiyalar
Lutfî bulur reşâdetler (Lutfî: 231)*

Hâce Muhammed Lutfî hazretleri, zâkirlerin ülfetinin zikir ile olduğunu ve onların Hak yoluna, Hak canibine doğru gittiklerini ve gönülleri Hakk'ın nuruyla dolu olduğu için vücudlarını da zikirle nurlandırdıklarını söyler:

*Zâkirler zikir ile ülfet ederler
Tarikat-ı Hakk'a doğru giderler
Gönülleri Hakk'ın nurıyla dolmuş
Vücûdu zikir ile pür-nûr ederler (Lutfî: 160)*

Hâce Muhammed Lutfî hazretleri, muhabbetin bir meyvesi olan “rıza” kavramı üzerinde de durur ve her işte Rızâ-yı Bârî'nin gözetilmesi gerektiğini hatırlar:

*Amandır ey mü'min kardeş
Rızâ-yı Bârî'yi gözle
İmân ola sana yoldaş
Rızâ-yı Bârî'yi gözle (Lutfî: 424)*

O, Allah'ın rızasını talep edenin, Kur'an-ı Kerim'in muallimi olan Hz. Peygamber (s.a.s.)'e kurban olması gerektiğini de ifade eder:

*Ümmet-i Muhammed bâmil-i imân
Hazret-i Kur'an'dır imâne dermân
Her kim ister ise rızâ-yı Rahmân
Kurbân olur muallim-i Kur'an'e*

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, Hâce Muhammed Lutfî hazretleri, Hülâsütü'l-hakâyık'da yukarıda zikredilen kavramlara önem vermiş ve bunları sıklıkla tekrar etmiştir. Bu nedenle “muhabbet”in tasavvufi terbiyede çok önemli bir kavram olduğu görülmektedir. Muhabbetin içselleştirilmesi, özümsemesi için onun öncesinde bulunan tövbe, sabır ve zühd gibi makamlar onun birer mukaddimesi, hazırlayıcısıdır. Sonrasında gelen şevk, üns ve rıza gibi makamlar ise muhabbetin meyveleridir. Gazzâlî'nin de ifade ettiği gibi hakikatte basiret sahipleri nezdinde Allah'tan başka sevilen ve sevgiye layık olan bir varlık yoktur. Bütün mecâzî sevgiler, Cenâb-ı Hakk'ı sevmek için birer vasita olup muhabbetullahı ulaştırdığı nispette bir kıymet ifade etmektedir.

Kaynakça

Gazzâlî, Muhammed b. Muhammed (1974). İhyâü ulûmi'd-dîn (IX). (Çev. Ali Arslan). İstanbul: Arslan Yay.

Lutfî, Hâce Muhammed (2011). Hülâsâtü'l-hakâyık ve Mektûbât-ı Hâce Muhammed Lutfî. İstanbul: Damla Yayınevi.